

Струковно образовање – како га виде студенти
Professional education – how the students see it

Предраг Пртљага

*Висока школа струковних студија за образовање васпитача
„Михаило Палов“ – Вршац*

Резиме: Завршетак школске 2009/2010. представља уједно и тренутак у којем ће своје студирање приводити крају редовни студенти прве генерације струковних студија. У раду ће бити анализирани и образложени анкети студентата спроведени у текућој и у претходним годинама. Да ли је очекивано постигнуто, а планирано реализовано, да ли су се заиста догодиле суштинске промене или не, покушали су да одговоре студенти треће, завршне године високе школе струковних студија за образовање васпитача.

Претходних година објављени су многи радови за и против новог система високошколског образовања. Компарацијом садржаја и закључака радова и студентских одговора аутор трага за одговором: какво нам је високошколско образовање заиста потребно? Закључак рада је само један од могућих погледа на тренутно стање и перспективе струковних студија, посебно на матичној школи у којој је аутор ангажован као наставник вештина.

Кључне речи: високошколско образовање, струковне студије, студенти.

Abstract: The end of the academic year 2009/10 in a way represents the moment when the students who were the first to enrol the Preschool Teacher Training College would bring their studies to an end. The paper will analyse and explain some students polls conducted in the present academic year, as well as in the previous years. Has it been achieved what has been expected, has it been covered what has been planned, have there been any essential changes or not: these are some of the issues addressed by the students of the final, third year.

In the previous years there have been many research papers published advocating the advantages and disadvantages of the newly established

system in higher education. Comparing the contents of students polls with the conclusions emerging from published research papers, the author of the paper is searching for the answer to the question: what kind of higher education do we really need? The conclusion of the paper is one of many views that one can take of the present day state of education and the perspective of professional schools, especially at the college where the author is employed as a teacher.

Key words: higher education, professional education, students.

Ако је средином јуна 1999. године у Србији било ко размишљао о неком граду у Италији, онда је то могао бити само злогласни Авијано, из кога су неуморно 78 дана полетали авиони натоварени бомбама намењеним Србији. Тачније, 10. јуна окончан је „Милосрдни анђео“, у режији НАТО снага које обухватају готово читаву уједињену Европу (Грчка је једина одбила учешће из политичких разлога). Данашњи студенти памте ту годину по чињеници да је школска година кратко трајала, не претерано свесни чињенице шта се заиста одиграло над њиховим главама.

Тада деца, а данас студенти, нису најчешће свесни ни чињенице да се 19. јуна исте године ЕУ потписујући Болоњску декларацију још једном „поиграла“ њиховим главама. Последице бомбардовања Србије и данас су присутне, а какве су последице „Болоње“ данас, и какве би могле бити „сутра“ размотрићемо у овом раду, на основу већ написаног, као и резултата добијених анкетањем студената.

На Берлинском коминикеу 2003. године, Србија је прихватила Болоњску декларацију, а крајем лета 2005. је имплементирала у Закон о високом образовању. Овом Закону претходио је Закон о универзитету из 2002. године сменивши Закон из маја 1998. који је „разрађен статутима, правилницима и пословницима са којим је настао прогон професора у мрачном периоду универзитета, као наговештај рата противу света“ (Спасић 1999).

Овај аутор дефинише пет узрока:

У1: Универзитет у идеолошком омотачу

У2: Индустрија (привреда) у идеолошком омотачу

У3: Природна, али поремећена корелација између универзитета и привреде

У4: Постојећи Закон о универзитету

У5: Недемократско друштво без аутономије универзитета

Пет симптома:

С1: Политизовано образовање са сталним трендом пада критеријума

С2: Политизовано пословање са политичким одлучивањем ради обезбеђења социјалног мира

С3: Формална сарадња без обостраног развоја у обостраним интересима и интересу друштва

С4: Поремећени радни услови и међуљудски односи, страхови на универзитету услед политичких застрашивања

С5: Затвореност универзитета бескорисног за развој друштва, незаинтересованост и бесперспективност студената и професора

Пет последица:

П1: Послушни, индоктринирани и некреативни/неинвентивни експерти, уметници, књижевници

П2: Неинвентивни и немотивисани носиоци развоја у пословању без економских и технолошких критеријума

П3: Заостајање универзитета и некомпетентност индустрије на међународном тржишту

П4: Постављени декани као директори факултета и сопственици људских судбина у партијском терору, некомпетентно и неквалитетно одлучивање по групама, избори на функције без потврде колектива

П5: Морално и економско растројство универзитета и друштва.

Погледом на узроке, симптоме и последице дефинисане током 1999. године може нам се учинити да се ни данас много тога није променило, али субјективно мишљење аутора односиће се у закључку овог рада пре свега на однос студената према неким од наведених ставова.

Како су аутори оцењивали нови Закон о високошколском образовању и текуће и предстојеће промене средином прве деценије овог века размотрићемо наводећи само неке закључке одабраних аутора.

„Како објаснити онако жестоку критику Закона о универзитету из 1998. и веома широку медијску подршку? Острашћена критика је била мотивисана жељом да се освоји власт у држави а самим тим и у образовању. Ту је Закон о универзитету средство напада на, а не у жељи да се унапреди квалитет високог образовања, да се модернизује и

демократизује. Други мотив је био у намери да се стаје на универзитету конзервира и сачува од било каквих промена. А нема бољег начина од правног одвајања универзитета од државе.“ (Аврамовић 2006: 118). У даљем тексту и закључцима наведени аутор критикује „велики степен политичке пристрасности“ и увођење у „дужност политички подобних“. Материјални положај запослених у образовању је поправљен, али на основу „иностраних донација и кредита“; на увођењу Европског образовања су по овом аутору радили „легални државни органи и нелегитимне невладине организације“. Такође, увођењем приватних (домаћих и страних) високошколских институција образовање постаје „бизнис“, а „растућа друштвена неједнакост се рефлектује и у образовању“.

Мишљење да је „реформа образовања у условима друштвене транзиције подређена циљевима ових промена“ (Ивановић 2006: 201), касније бива јасно дефинисано као пут ка либералном капитализму, при чему образовање служи као подршка овом процесу. Прецизније, практична корист и примена су главни ослоњци стицања знања, насупротив ранијим циљевима наједноставније дефинисаним као: „целовити развој личности“, који у основи садржи много шири опсег вредности (духовне, културне, физичке ...). Као главна критика неаутентичности реформе образовања наводи се констатација да је она „осмишљена ван и независно од интересовања наше држави или науке“ (Трнавац 2004: 403).

Као остале замерке истичу се још:

- продужено трајање студија за једну школску годину подразумева да ће оно, самим тим, постати скупље и сложеније;
- студирање је, под одређеним условима, омогућено и кандидатима са трогодишњим средњим образовање који немају адекватна стручна знања и потребну оспособљеност за успешно студирање;
- студијски програми се прилагођавају и усмеравају на садржаје практичног карактера, а смањује се удео теоријске наставе;
- настанак и убрзани развој приватних високошколских установа уводи тржишну утакмицу у којој и предавачи и студенти постају „роба“, а исход студија „производ“, при чему уложена средства нису гаранција постигнутог квалитета научних, стручних, теоријских у практичних знања.

Поврх свега, може се закључити и да је тржишном оријентацијом високошколских установа, као и продуженим периодом студирања угрожено једно од основних права – право на образовање, чиме је сиромашнији део становништва директно погођен.

Са дистанце од десет, односно, пет година у односу на критике изречене на поменуте законе стиче се утисак да се ништа заправо није ни догодило. Да су којим случајем (грешком) критике замениле своја места у тексту, то се готово не би ни приметило. Чињеница је да су издвојене критике у великој мери политички „обојене“, али то само указује и потврђује чињеницу да је образовање постало политичко, а не академско питање. Треба свакако поменути и податак да је тренутно у току расправа о предлогу измена и допуна Закона о високом образовању који ће по свему судећи разрешити неке дилеме, али је врло могуће да ће наментнути и неке потпуно нове. Међутим, након три године од акредитације високих струковних школа могуће је извести и прве релевантне закључке из праксе.

Обавеза високошколских установа је да се периодично врши самовалуација, тачније вредновање педагошког рада наставника, сарадника и ненаставног особља. У школској 2007/2008. први пут је спроведена наведена евалуација. Реализацију и обраду података је спровео сарадник у настави психологије на високој школи струковних студија Адријан Божин. Ово је уједно била и прва година коју су студенти уписали и похађали по новом закону. У вредновању су учествовали и студенти II године студија по старом програму, којих је било 27 (29%) у укупном узорку од 93 анкетираних.

Први занимљив податак је Структура узорка према просечној оцени током досадашњих студија:

Табела 1. Структура узорка према просечној оцени

Просечна оцена	Фреквенце	%
6,00-6,50	1	1,1
6,51-7,50	8	8,6
7,51-8,50	43	46,2
8,51-9,50	18	19,4
9,51-10,00	4	4,3
Недостаје	19	20,4
Укупно	93	100

Тачније, 19 студената још нема ни један положен испит (вредновање обављено дана 24.06.2008. године, дакле, при крају јунског испитног рока). Дакле, проценат од 20,4% се односи на укупан узорак. Ако одавде изузмемо 27 студената са II године, долази се до податка који говори да око 28% студената прве године нема ни један положен испит (од укупно 12 предмета, 5 је одслушано у првом семестру и било их је могуће полагати већ у јануарском року текуће ш.г.). Комплетном анализом података се нећемо бавити, али ћемо навести да су оцењивани следећи аспекти педагошког рада наставника:

- Јасноћа излагања
- Прегледност излагања
- Излагање одговарајућим темпом
- Придржавање договорених термина
- Подстицање укључивања студената у наставу
- Давање корисних информација
- Давање одговора на студентска питања
- Објективност оцењивања

Најнижу оцену колектив је добио за *излагање одговарајућим темпом* (4,31), а највишу за *објективност у оцењивању* (4,5), док је укупна оцена колектива 4,43. Тада анкетирани студенти су у великој мери захваљујући олакшицама приликом уписа у наредне године данас студенти III године (2007. године уписано 90 на прву годину, а 2009. на III годину студија преко 70).

Међутим, заостали испити и неиспуњене обавезе у претходном периоду школовања на крају треће године дају слику у којој ће само 10-15% уписаних студената бити у стању да у предвиђеном року, или са малим закашњењем заврши своје школовање на одговарајућем нивоу. Тако је веома мали број студената учествовало у анкети предвиђеној за израду овога рада, а у потрази за одговорима да ли је очекивано постигнуто, планирано реализовано, како су доживели своје школовање...

На питање **Одлуку да упишем ову школу донела-о сам...** 14 студената је заокружило одговор *са потпуно јасном жељом да будем васпитач*, 2 студента - *по препоруци или позиву друга, другарице*, и 1 - *на другим факултетима и стр. школама није било више места*. Студенти су очекивали да ће студирање **бити много теже: у складу са очекивањима: лакше и лагодније** у односу 5:7:5. Очекивање да ће у току школовања бити **више теоријских знања, а мање праксе** нема

ни један одговор, да су теоријска и практична сазнања усклађена слаже се 12 студената, а 5 је очекивало доминацију праксе над теоријом. Очекивање да ће **више времена проводити у учионици, а мање у самосталном раду** имало је 4 студента, обрнуту ситуацију је очекивало 6 студената, а 7 сматра да је овај однос у складу са њиховим очекивањима. Студенти су у великој мери сагласни да су **свеукупно стечена знања добро усклађена** (11), *обимна, али корисна* (4) и *недовољна и неусклађена са занимањем за које ме оспособљавају* (2). Десет студената **сматра да је оспособљено да по завршетку школовања настави даље школовање**, а 14 да *почне да ради у струци*. **Након трогодишњег школовања** девет студената *планира да настави специјалистичке студије*, четири да *упише учитељски или сличан факултет*, а исти број (4) *не планира да настави школовање*. Такође, након школовања 15 студената очекује да ради посао у струци, 5 било какав посао, а само један студент не планира да тражи запослење. Најчешћи проблем са којим се сусрећу студенти је недостатак новца, посебно студентима који су настањени ван места студирања.

Закључак

Теоретичари и активни учесници у процесу високошколског образовања никако се не слажу у томе да ли су болоњске промене оправдане, потребне и реално примењиве. Са друге стране, студенти „уклопљени“ у ове промене суочавају се са проблемима, које су објективно гледано пратиле и све раније системе високошколског образовања. На основу спроведене анкете могуће је закључити следеће: студенти су са јасном идејом уписали управо наведени студијски профил, а при крају школовања највећи број их се осећа способним да започне посао у струци, односно настави школовање. Висока цена школовања, што је једна од замерки критичара „Болоње“, а у великој мери оптерећује студентску популацију је уједно и последица свеprisутне тржишне оријентације не само високошколских установа, већ читавог друштва. Како ће заиста нови закон утицати на привреду и укупан развој друштва још увек је рано говорити. Међутим, на основу изложених података стиче се утисак да студенти тренутно нису претерано „погођени“ променама, а да је високо ступњено образовање на добром путу да постигне склад између захтева друштва и могућности студената.

ЛИТЕРАТУРА

Аврамовић, З. (2006): Какав је однос између политичких промена и промена у образовању, *Зборник радова са научног скупа Основна полазишта реформе образовања у Србији*, САО: Београд: 113-124.

Ђурић, И., Живковић, Д. (2007). Актуелни проблеми управљања развојем високостручних кадрова у Србији у *Зборнику радова Мајска конференција о стратегијском менаџменту*, Технички факултет, Бор, 91-103

Ивановић, С. (2006): Друштвена транзиција и реформа образовања, *Зборник радова са научног скупа Основна полазишта реформе образовања у Србији*, САО: Београд: 201-216 .

Спасић, Ж. (1999): Разарање и препород универзитета, *Република*, 221/1999, Београд.

Трнавац, Н. (2004): Хронолошки преглед иностраних утицаја на школску педагогију у Србији, *Настава и васпитање*, 4-5/2004, Београд.